

Mistä siinä yrittäjyyskasvatuksessa on kyse?

– Kainuun yrittäjyyskasvatusstrategian taustaa

Hyvä lukija,

Luet parhaillaan Kainuun yrittäjyyskasvatusstrategiaa, joka on työstetty osana ESR-rahoitteista YES Kainuu -hanketta. Yrittäjyyskasvatusstrategiatyö aloitettiin kesällä 2019 perehtymällä Kainuun kuntien opetussuunnitelmiin sekä kuntastrategioihin ja Kainuu-ohjelmaan. Kuntia ja eri kouluasteiden opettajia on osallistettu strategian työstöön erilaisten kyselyjen ja työpajojen muodossa syksystä 2019 alkaen ja strategia on muotoutunut askel askeleeta. Erilaisia näkökulmia yrittäjyyskasvatuksen toteutustapoihin liittyen saatiin esille työpajoissa sekä toteutetuista kyselyistä. Työpajoissa selvitettiin mm. yrittäjyyskasvatuksen nykytilaa kunnissa sekä näkemyksiä yrittäjyyskasvatuksen tuomista mahdollisuuksista oppilaille ja opettajille. Strategian keskeiset tavoitteet ja arvot pohjautuvat kyselyistä ja työpajoista saatuihin vastauksiin.

Osana strategiatyötä teetetyn nykytilan arvion mukaan kainuulaisten opettajien suhtautuminen yrittäjyyskasvatukseen on positiivista ja hyvä. Systematisoinnille on kuitenkin tarvetta, jotta jokaisella kainuulaisella oppijalla on yhtäläiset mahdollisuudet saada kokemuksia yrittäjyyskasvatuksesta. Menetelmänä yrittäjyyskasvatus on alueella melko hyvin tunnettu, mutta sen käytänteet ovat vielä vaihtelevia ja osalle opettajista sen toteuttaminen käytännössä on vieraampaa.

Yrittäjyyskasvatusstrategian painotusalueaulukossa kuvataan, mitä yrittäjyyskasvatus on ja mitä toimintatapoja eri ikäluokille on tarjolla yrittäjyyskasvatuksen osalta. Kainuun yrittäjyyskasvatusstrategia nojaa valtakunnallisiin yrittäjyyskasvatuslinjauksiin, maakunnallisiin strategioihin sekä paikallisiin opetussuunnitelmiin. Strategia auttaa opettajia ottamaan yrittäjyyskasvatus haltuun omien oppilaidensa kanssa. Se tarjoaa konkreettisia vinkkejä ja työkaluja arkeen helpottamaan yrittäjyyskasvatuksen suunnittelua, toteutusta, arviointia ja kehittämistä (=systematisoimaan toimintaa). Tavoitteena on päivittää ja kehittää painotusalueita sekä työkaluja vastaamaan alueellisia tarpeita. Yrittäjyyskasvatuksen kehittämistyö maakunnallisesti jatkuu koordinoitusti yhteistyössä sidosryhmien kanssa.

Toivotamme lukijoillemme antoisia ja innostavia hetkiä yrittäjyyskasvatuksen parissa!

Kajaanissa joulukuussa 2020

Anne Määttä, projektipäällikkö, KAMK

Strategian kokoajat:

Sanna Pakkala-Juntunen, projektityöntekijä

KAMK Hanna Huotari, hankeharjoittelija, KAMK

Strategiatyössä mukana olleet:

Kainuun kuntien sivistystoimen johto ja pedagoginen henkilöstö

Kajaanin perusopetuksen yrittäjyyskasvatuksen työryhmä

Kainuun Ammattiopiston yrittäjyystiimi ja muu pedagoginen henkilöstö

Kajaanin Ammattikorkeakoulun yrittäjyystiimi

YES Kainuu -hanke, Heli Mylly ja Juha Kananen

Erityiskiitos Yes Kainuu -hankkeen ohjausryhmälle maakunnan eteen tehdystä yrittäjyyskasvatuksen kehittämistyöstä ja toiminnan mahdollistamisesta:

Anu Tervonen, Kainuun Yrittäjät

Anssi Tuominen, Kajaanin koulutusliikelaitos

Raimo Sivonen, Kainuun ammattiopisto

Urpo Kovalainen, Kainuun ammattiopisto

Mari Karjalainen, Kainuun ammattiopisto

Kari Malinen, Kuhmo

Kimmo Nikkanen, Kajaanin ammattikorkeakoulu

Päivi Auno, Kajaanin ammattikorkeakoulu

Jaana Leinonen, Kajaanin lukio

Markku Nissinen, Kajaanin Lukio

Anne Parkkari-Karppinen, Kajaanin lukio

Minna Peittola, Kajaanin 4H-yhdistys

Seija Heikkinen, Suomen 4H-yhdistys

Outi Pitkänen, ELY-keskus

Anne Ristioja, ELY-keskus

Ville Manninen, Sotkamo

Mikko Saari, Kajaani

Päivi Rissanen, Kajaani

Sarianna Koivumäki, Suomussalmi

Maija Granqvist, TE-toimisto

Kirsi Hämäläinen, TE-toimisto

Verna Mustonen, ELY-keskus, rahoittajan edustaja

Marika Lindroth, ELY-keskus, rahoittajan edustaja

1. Valtakunnalliset koulutuksen yrittäjyyslinjaukset

Valtakunnallisten koulutuksen yrittäjyyslinjausten (2017) tarkoituksena on suunnata, kehittää ja ohjata eri koulutusasteiden yrittäjyyttä sekä yrittäjyyskasvatuksen toimenpiteitä. Linjaukset on kohdennettu kaikille kouluasteille aina varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle sisältäen opetushenkilöstön, johdon sekä muut alueelliset, paikalliset sekä valtakunnalliset toimijat ja päättäjät. Yrittäjyyslinjaukset muodostavat kokonaisuuden yhdessä samansuuntaisten ohjaavien strategisten asiakirjojen - kuten hallitusohjelma, maakunnalliset, yli maakunnalliset, alueelliset ja paikallisten yrittäjyyskasvatusstrategiat – kanssa. Linjaukset on tehty edellä kuvattuihin strategisiin asiakirjoihin nojaten, keskeisiä EU-asiakirjoja ja aiempia selvityksiä sekä tutkimuksia hyödyntäen, laajan työryhmän yhteistyönä.

2. Kainuu-ohjelma

Kainuu-ohjelmaan on yhdistetty vuoteen 2035 ulottuva maakuntasuunnitelma sekä maakuntaohjelma, joka sisältää strategiset valinnat ja keinot edetä vuoteen 2021 saakka. Maakuntaohjelmassa 2018-2021 yksi merkittävä teema on osaaminen ja sen vahvistaminen. Yrittäjyys nostetaan keskeiseksi tavoitteeksi. Osaaminen tarkoittaa korkeaa ammatillista osaamista, työelämätaitoja sekä neuvokkuutta ja innovatiivisia ratkaisuja olosuhteiden niitä edellyttäessä. Yrittäjyys koostuu kolmesta osa-alueesta. Ulkoinen yrittäjyys on halua ja valmiuksia ryhtyä yrittäjäksi. Omaehtoinen yrittäjyys tarkoittaa yksilön yrittäjämäistä ajattelua ja toimintaa, joka näkyy rohkeutena tarttua uusiin haasteisiin, haluna ottaa vastuuta ja tehdä omat tehtävänsä ensiluokkaisesti. Sisäinen yrittäjyys on organisaation kollektiivinen yrittäjämäinen toimintatapa. Kainuussa tarvitaan kaikkia yrittäjyyden muotoja. Omaehtoisen yrittäjyyden ja yrittäjämäisen asenteen vahvistaminen kaikilla koulutus- ja toimialoilla on tärkeää, koska ne luovat edellytyksiä laajemmalle muutokselle.

Sujuva ja tulokellinen yhteistyö luo pohjaa Kainuun menestykselle. Kainuu-ohjelmassa tavoitteena nähdään yritysten määrän ja kasvun lisääntyminen. Toimenpiteinä tähän nähdään kuntien ja oppilaitosten kannustaminen yrittäjyyskasvatuksen toimintamallien käyttöön ottaminen sekä nuorten yrittäjien tukeminen sekä rohkaiseminen yrittäjyyteen. Lisäksi tavoitteena nähdään yrityskiihdyttämötoiminnan laajentaminen ja tehostaminen sekä yrittäjyyspolkumallin luominen oppilaitosten ja yrityskehittäjäorganisaatioiden kanssa.

Tällä maakunnallisella yrittäjyyskasvatusstrategialla vastataan edellä kuvattuihin tavoitteisiin ja tarjotaan maakunnalliseen strategiatyöhön yrittäjyyskasvatuksen näkökulma Kainuun elinvoiman ja yritteliäisyyden edistämiseksi. Strategiassa on luotu ehjä yrittäjyyskasvatuksen polku varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle. Strategian avulla tuetaan opettajien käytännön työtä sekä oppijoiden kasvua ja kehitystä. Polkua seuraamalla oppijoista kehittyy aktiivisia, yritteliäitä ja itseensä sekä omiin vahvuksiinsa luottavia, hyvinvoivia yhteisön jäseniä elinvoimaiseen Kainuuseen.

3. Kainuun yrittäjyyskasvatusstrategia osana laaja-alaista osaamista ja tutkinnon osia

Laaja-alainen osaaminen on osa opetussuunnitelmia aina varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle asti. Sillä tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Tavoitteena on ohjata oppijan kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteeseen sopivalla tavalla. Arvot ja asenteet luovat pohjan näiden taitojen kehittymiselle yhdessä muuttuvan ympäristön kanssa. Tiedon- ja taidonalan ylittävä ja yhdistävä osaaminen luo edellytykset ihmisenä kasvamiseen, opiskeluun, työntekoon sekä kansalaisena toimimiseen nyt ja tulevaisuudessa. Tämä strategia tarjoaa työkaluja ja keinoja tukea laaja-alaisen osaamisen kehittymistä perusopetuksessa erityisesti työelämätaitojen ja yrittäjyyden (L6) tavoitteiden osalta mahdollistaen yrittäjyyskasvatuksen yhtenäisen polun rakentumista Kainuussa.

Myös uudistuneen lukion opetussuunnitelman 2021 tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden laaja-alaista osaamista. Tämä sisältää elämänhallinnan ja vastuullisen vaikuttamisen taitoja, joita vahvistetaan lukion kaikkien opintojaksojen aikana. Tavoitteena on, että opiskelijasta kehittyy hyvä, tasapainoinen ja sivistynyt ihminen.

Uudistuneeseen opetussuunnitelmaan 2019 ja lukiolakiin on kirjattu, että lukio-opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. Tavoitteena on, että lukio-opinnot tarjoavat opiskelijalle yhteiskunnallista osaamista ja opiskelija sisäistää yritteliään sekä uudistumishenkisen asenteen. Lukioden tehtävänä on konkretisoida paikallisella tasolla uudistuneen LOPS:n tavoitteet. Tähän Kainuun yrittäjyyskasvatusstrategia tarjoaa työkaluja.

Ammatillisen koulutuksen perustutkintoihin sisältyy kaikilla linjoilla pakollisina yhteiset tutkinnon osat, joista yksi on yhteiskunta- ja työelämäosaaminen. Yhteisillä tutkinnon osilla varmistetaan työssä ja elämässä tarvittavat perustaidot sekä yhtäläiset valmiudet jatko-opintoihin ja elinikäiseen oppimiseen.

Yhteiset tutkinnon osat on jaettu osa-alueisiin, jotka sisältävät pakollisia ja valinnaisia osaamistavoitteita. Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen tutkinnon osa sisältää seuraavat osa-alueet: yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen, työelämässä toimiminen, opiskelu- ja urasuunnitteluvaihtoehdot, yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta, työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen sekä kestävä kehityksen edistäminen.

Ammattikorkeakoulutuksen keskeinen tehtävä on vastata koulutuksella alueen työelämän tarpeisiin sekä uusiutuviin haasteisiin. Ammattikorkeakoulutuksessa tuotetaan eri aloille niiden tarvitsemia osaajia ja ammatillisia asiantuntijoita eri tehtäviin palvelevia työelämää. Lisäksi edistetään alueen elinvoimaisuutta ja aluekehitystä hyödyntämällä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa sekä mahdollistamalla jatkuva oppiminen.

Ammatillisen korkeakoulutuksen perustana ovat keskeisten osaamistarpeiden tehtäväalueiden hallinta omalla ammatillisella tehtäväalueella, joita lähestytään ammattikäytäntöjen näkökulmasta. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella opiskelijalla on laaja-alaiset käytännölliset perustiedot ja -taidot sekä teoreettiset perusteet toimia työelämässä oman alan asiantuntijatehtävissä.

Kainuun yrittäjyyskasvatusstrategialla halutaan edistää Kainuun elinvoimaisuutta ja yritteliäisyyttä sekä yksilön ja yhteisön kokonaisvaltaista hyvinvointia aina varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle saakka ja siitä eteenpäin. Strategian avulla edistetään alueen vetovoimaisuutta sekä potentiaalia yritystoiminnalle.

Liitteet:

Strategian tavoitteet ja painotusalueet:

Työkalut suunnittelun ja arvioinnin tueksi: <https://tralla.fi/tuotekortit/kainuun-yrittajyyskasvatusstrategian-tyokalut/>

Yrittäjyyskasvatuksen ideavihko: <https://tralla.fi/tuotekortit/yrittajyyskasvatuksen-ideavihko-varhaiskasvatukseen/>

Kainuun yrittäjyyskasvatuksen polku varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle (video): <https://www.youtube.com/watch?v=H7xI0lFCc8>

Lähteet:

Opetuksen yrittäjyyslinjaukset: <https://minedu.fi/yrittajyyslinjaukset>

Kainuu-ohjelma: https://issuu.com/viestintakainuu/docs/kainuu_ohjelma_netti

Laaja-alaisuus varhaiskasvatuksessa: <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/varhaiskasvatus/1266381/tekstikappale/1365278>

Laaja-alaisuus perusopetuksessa: <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tekstikappale/428611>

LOPS2021: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lukion-opetussuunnitelman-perusteet-pahkinankuoressa-saavutettava_0.pdf

Ammattiopetuksen tutkinnon osat: <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/1718932/ops/tutkinnonosat/1719029>

Ammattikorkeakoulutus: <https://www.kuntaliitto.fi/opetus-ja-kulttuuri/opetus-ja-koulutus/ammattikorkeakoulutus>

Ammattikorkeakoulutus: <https://edukainuu.sharepoint.com/sites/KAMKOpinto-javiestintpalvelut/SitePages/Opinto-opas-ja-tutkintos%C3%A4%C3%A4nt%C3%B6.aspx>

Ammattikorkeakoulutuksen tehtävät: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932>